

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Padesát let služby české škole a české vědě [Quido Vetter]

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 2 (1957), No. 6, 733--734

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137300>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1957

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

5.6. Galois ve svých výkladech používá pouze grup permutačních. Za základní těleso T volí těleso čísel racionálních, k němuž je popřípadě adjungováno číslo algebraické. V případě obecné rovnice (5,4) lze pak její koeficienty $u_1, u_2, \dots, u_n$ považovat za nezávislé proměnné (což je pojem běžný v analýse).

Rovnice stupně 2; 3 a 4 je možno řešit odmocninami. I vznikla otázka, zda není tak možno řešit i rovnice stupňů $n > 4$. V pracích, zabývajících se touto otázkou, měla původ teorie algebraického řešení rovnic algebraických. Když pokusy o řešení rovnic stupňů $n > 4$ odmocninami nevedly k cíli, začalo pronikat přesvědčení, že takové řešení není vůbec možné. Bez pomoci teorie grup se o důkaz pokusil nejprve Ruffini (1813) a důkaz pak podal Abel (1826). Ovšem ani Abelův důkaz není zcela bezvadný, chyby v něm bylo však možno odstranit. V podstatě jde u něho o důkaz nemožnosti řešit odmocninami obecné rovnice stupně $n > 4$. O základním tělese T činí podobný předpoklad jako Galois.

Galois líčí postup, jak je možno s použitím jeho method rozhodnout o řešitelnosti dané rovnice odmocninami. Rozvití této teorie je však prací jeho pokračovatelů (Jordanem a Hölderem počínaje).

Galois vyslovil také větu:

Aby irreducibilní rovnice, jejíž stupeň je prvočíslo, byla řešitelná odmocninami, je nutné a postačí, aby všechny její kořeny se daly vyjádřit jako racionální funkce libovolných dvou z nich.

Důkaz podal Betti (1853) a Jordan (v citované knize, str. 297—300). Stačí však požadovat, aby bylo možné vyjádření pomocí dvou pevně zvolených kořenů.

Diskusi rovnice pro dělení kruhu $x^n - 1 = 0$ provedl již Gauss. Galois se zabývá rovnicemi pro dělení u různých jiných transcendentních funkcí, speciálně otázkou, kdy je lze provést pomocí odmocnin.

6. Galois také dospěl k některým výsledkům z teorie integrálů libovolných algebraických funkcí jedné proměnné — Abelových integrálů. Tak se stal předchůdcem Riemannovým, který k týmž výsledkům došel až o dvacet pět let později.

PADESÁT LET SLUŽBY ČESKÉ ŠKOLE A ČESKÉ VĚDĚ

Letošního roku dovršil jeden z našich předních vědeckých pracovníků v historii exaktních věd profesor PhDr. Quido Vetter padesát let své vědecké a učitelské činnosti. Svou vědeckou a učitelskou dráhu začal dne 13. února 1907, kdy nastoupil jako suplující profesor matematiky a deskriptivní geometrie na reálce v Praze I. Od 1. září 1907 do 31. srpna 1911 působil jako profesor na zemské reálce v Lipníku nad Bečvou; učil tu zároveň na živnostenské pokračovací škole a v kursu pro učitele měšťanských škol v Přerově. Od r. 1911 do r. 1914 byl profesorem na reálném gymnasiu v Chrudimě, kde vzhledem k přeměně tohoto ústavu z dřívějšího klasického gymnasia na gymnasium reálné zaváděl vyučování deskriptivní geometrii. V r. 1914 byl přeložen na nedávno předtím založenou reálku v Praze VI.

Roku 1919 se habilitoval na Karlově universitě pro dějiny matematiky, kterýžto obor byl tehdy u nás nový. Roku 1924 rozšířil svou habilitaci pro vysokou školu speciálních nauk při ČVUT v Praze. Téhož roku byl jmenován lektorem methodiky matematiky na Karlově universitě, a byl mu udělen titul mimořádného universitního profesora. Prof. Vetter byl prvním, kdo u nás zavedl přednášky z methodiky pro budoucí středoškolské profesory. Jako první zavedl u nás také hospitace svých posluchačů u vynikajících středoškolských učitelů. K této činnosti se připravoval mezi jiným také vlastními hospitacemi při vyučování matematice na středních školách a při vysokoškolských zkouškách v Paříži, Londýně, Curychu, Římě a Turnu Severinu. Při té příležitosti byl pozván k přednáškám o českém i zahraničním matematickém vyučování na *École Normale Supérieure* v Paříži a na matematických sjezdech v Hannoveru a v Turnu Severinu. O dějinách české matematiky přednášel na četných mezinárodních kongresech, kterých se zúčastnil. Spolupracoval v letech 1917 až 1932 na reformě střední školy v komisiích Jednoty československých matematiků a fysiků a v subkomisi pro matematiku, fysiku a deskriptivní geometrii při ministerstvu školství a národní osvěty. Na žádost městské rady v Humpolci přijal roku 1937 místo ředitele nově založené městské reálky v Humpolci, provedl všechny přípravné práce a ústav vedl až do 31. srpna 1939, kdy byl v důsledku restrikce pensionován. Tím skončila i lektorská činnost prof. Vettera na Karlově uni-

versitě, přednášky z dějin matematiky však konal dále. Od roku 1948 přednáší prof. Vetter na pedagogické fakultě a na její pokračovatelce — na Vysoké škole pedagogické a na Vyšší pedagogické škole. V roce 1932 byl prof. Vetter jmenován ministrem školství a národní osvěty československým zástupcem v Mezinárodní komisi pro matematické vyučování.

Profesor Vetter se snažil zorganizovat české pracovníky, obírající se dějinami matematických, přírodních, lékařských a technických věd. Proto založil r. 1928 a jako předseda vedl Volné sdružení pro dějiny reálných věd, které, přizpůsobujíc se měnícím se poměrům, se brzy přeměnilo na jeho podnět a za jeho předsednictví v Komisi pro dějiny reálných věd u I. odboru Masarykovy akademie práce a r. 1935 v Národní komitét pro dějiny reálných věd při Národní radě badatelské. Tato organizace zastávala na jeho podnět od r. 1930 úlohu Čs. národní skupiny Mezinárodní akademie pro dějiny matematických, přírodních a technických věd a uspořádala v roce 1937 čtvrtý mezinárodní kongres těchto věd v Praze pod jeho předsednictvím. Tato organizace zahynula rozpuštěním Národní rady badatelské. Profesor Vetter byl také činným v Českém ústředním spolku učitelů vysokoškolských; byl po několik let předsedou jeho docentské sekce a zástupcem docentů v disciplinární komisi Karlovy university.

Za půl století své vědecké a učitelské činnosti napsal prof. Vetter přes 250 pojednání, článků a zpráv a přes 400 recenzí do domácích a zahraničních časopisů.

Profesor Vetter byl členem těchto českých vědeckých korporací: mimořádným členem České královské společnosti nauk, členem sboru znalců I. odboru Masarykovy akademie práce, členem Archivu pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce. Je členem těchto zahraničních vědeckých korporací: řádným členem *Académie internationale d'Histoire des Sciences v Paříži* (v letech 1934—193 byl presidentem této korporace, v její výkonné radě zasedá jako doživotní člen), členem sekce pro dějiny matematických a přírodních věd při *Centre de synthèse* v Paříži, zahraničním členem *Comité belge d'Histoire des Sciences* v Bruselu a čestným zahraničním členem vědecké sekce *Unio nationalis et internationalis totius energiae renovatricis* v Rio de Janeiro.